

MITEN ON LUOTAVA ONNELLINEN YHTEISKUNTA?

2.

IHMINEN YHTEISKUNNAN MALLINA

Kys. Lupasitte näyttää, että kolminkertaisella eduskunta-aatteellanne on vastaavaisuutensa luonnossa?

Vast. Aivan oikein. Sanokaapa minulle, kumpi yhteiskunta on: kuollut koneisto vaiko elävä organismi.

Kys. Elävään elimistöön olen kuullut sitä verrattavan, tuskin koneistoon.

Vast. Ennen ehkä joku ajattelemattomuudessaan otaksui, että yhteiskunta oli koneisto. Hän ei ottanut huomioon, että koneisto ei kasva eikä kehity eikä muutu. No niin, silloin ajateltiin usein, että yhteiskuntakoneisto saattoi joutua epäkuuntoon, muttei muuttua, – nyt sitä vastoin kukaan ei enää ajattele niin. Jokainen tietää, että yhteiskunta voi sekä muuttua että kehittyä ja kasvaa. Se siis ei ole koneisto, vaan elimistö. Ja kun se kerran on elimistö, täytyy siihen suhtautua sitä tutkiessaan, sitä ymmärtämään pyrkiessään, niinkuin elävään luonnolliseen organismiin ainakin. Mutta eläviä organismeja on luonnossa monenlaisia, kasvien, eläinten, ihmisten; minkälaisen luulette yhteiskunnan olevan?

Kys. Mitä nyt sanoisin? Ehkä ihmisenkaltaisen?

Vast. Niin, ehdottomasti ihmisenkaltaisen. Onhan yhteiskunta kokoonpantu, rakennettu elävistä ihmisistä; sen ruumiinsolut ovat niin sanoaksemme ihmisiä. Se ei siis mitenkään elimistönä ole kasvinkaltainen eikä eläimenkään, vaan juuri ihmisen kaltainen. Se on mitä monipuolisin organismi. Yhteiskunta on kuin suuri elävä ihminen. Jos yhteiskunnan elämää tahdomme oppia ymmärtämään, täytyy meidän tutkia ja ymmärtää inhimillisen organismin elämää.

Kys. Tämä tuntuu järkeen menevältä, niin mystillistä kuin se ehkä yhdeltä kannalta onkin. Mutta ehkä haluatte selittää asiaa perusteellisemmin?

Vast. Ajatelkaa inhimillistä organismeja eli ihmisruumista, ajatelkaa sitä kuolleena ja ajatelkaa sitä elävänä. Millä tavalla elämä siinä ilmenee? Kuollut ruumis ei liiku, ei hengitä, ei se aistitse eikä ajattele, veri ei siinä kierrä eikä ruoka sula; elävä ruumis sitä vastoin syö ja juo, liikkuu ja toimii, tekee havaintoja aistimiensa avulla, ajattelee ja puhuu; sen sydän lyö, sen keuhkot hengittävät. Jos elävän ruumiin toimintoja luokitetaan, saadaan selvästi kolme järjestelmää: 1) verenkiertojärjestelmä, johon toiset laskevat hengityksenkin, 2) hermosto aivoineen ja aisteineen, sekä 3) ruoansulatusjärjestelmä. Hengitys ja verenkierto yhdistetään välistä yhdeksi, koska molemmat ovat rytmillisiä, säännöllisiä, ehdottomia ja välittömästi auttavat toisiaan. Ihminen hengittää (elää), ajattelee ja syö. Ihminen on tietysti yhtenäinen olento ja semmoisena hänellä luonnollisesti on valtaa eri toimintojensa yli. Mutta hänen valtansa on sangen rajoitettu, eikä se missään tapauksessa saa olla mielivaltaa. Ihminen ei voi sanoa vatsalleen: ole ilman ruokaa, sillä minä tahdon vain ajatella. Jos ei vatsa saa ruokaa, lakkaavat aivotkin pian ajattelemasta. Ja jos hän sanoisi päälleen: en huoli ajatella, sillä onneni on syömisessä, seuraisi kosto ennen pitkää: järjen tylsyys tekisi ruoan hankkimisen vaikeaksi ja mahdottomaksi. Sydämelleen ei kukaan sanoisi: ole lyömättä, sillä hän tietäisi sen vievän kuolemaan. Nämä ruumiin kolme toimintaa riippuvat toisistaan ja ovat samalla itsenäisiä. Ne ovat itsenäisiä suhteessaan koko ihmiseen, sillä ihmisen täytyy niitä totella – kutakin erikseen – kuoleman uhalla. Ne ovat ihmisruumiin kolme itsenäistä parlamenttia, joiden kesken ihmisen tulee rakentaa ja ylläpitää sopusointu ja tasapaino. Jos nyt yhteiskuntaa ajattelemme eläväksi organismiksi, huomaamme siinäkin kolme suurta työluokkaa, kolme kansalaisryhmää, joilla kullakin on oma tehtävänsä: 1) taloudellisella alalla toimiva luokka, joka hankkii yhteiskunnalle kaikki sen ruumiilliset ja aineelliset tarpeet, maanviljelijät, käsityöläiset, kauppiat, teollisuudenharjoittajat j.n.e.; 2) oikeudellisella ja poliittisella

alalla toimiva luokka, joka valvoo yhteiskunnan järjestystä, huolehtii siitä, että kaikki saavat esteettä ja rauhassa elää ja toimia, virkamiehistö, poliisi- ja sotalaitos; sekä 3) henkisellä alalla toimiva luokka, joka tekee yhteiskunnasta kulttuurivaltion, huolehtien siitä, ettei keltään puutu sitä henkistä ravintoa, jota ilman ihminen ei vielä ole ihminen, opettajat, tiedemiehet, kirjailijat, taiteilijat, papit j.n.e. Ensimmäinen luokka on yhteiskunnan vatsa, toinen sen rinta ja kolmas sen pää. Ottaessamme ihmisorganismilta oppia ymmärrämme, että yhteiskuntaluokat ovat toisistaan riippuvia, mutta silti itsenäisiä, että toista ei saa suosia toisen kustannuksella eikä sortaa toisen hyväksi, ja että yhteiskunta kokonaisuudessaan on velvollinen kuuntelemaan kunkin luokan vaatimuksia.

Kys. Ja sentähden ehdotetaan kolme parlamenttia, joista kukin valvoo määrättyä yhteiskunnallista toimintaa?

Vast. Niinpä niin. Ja samaten kuin ihmisruumiissa verenkierto on rytmillinen, säännöllinen, voimmepa sanoa koneellinen, samaten yhteiskuntaruumiissa virkamiehistö, poliisi- ja sotalaitos edustaa rytmillisyyttä, säännöllisyyttä ja on sen kautta koneellinen luonteeltaan. Siksi puhutaankin virkakoneistosta, mutta yhtä järjetöntä kuin olisi tehdä verenkierrosta ihmisruumiin yksinvaltiain, yhtä luonnotonta olisi yhteiskunnassa virkavaltaisuus. Samaten poliittinen parlamentti yksinään on puolinen ja puutteellinen. Sopusointua ei synny, ellei toisetkin yhteiskunnalliset työalat yhtä oikeutettuina ja itsenäisinä saa ääntään kuuluville parlamenttien avulla. Näissä asioissa meitä sokaisee ja vie harhaan se, että virkamiehistön välttämättömyys on yhteiskunnassa silmiinpistävä. Ihminen kuolee heti, jos ei hänen sydämensä lyö (en nyt puhu indialaisista fakiireista). Samaten valtio siinä tuokiossa lakkaa olemasta, jos järjestys höltyy, jos virkakoneisto pysähtyy – valtion tilalle tulee kaos, anarkia, yleinen sekasorto ja – hirmuvalta. Virkakoneisto on niin silmiinpistävästi välttämätön, ettemme huomaa niitä yhteiskuntaelimestön toisia puolia, jotka itse asiassa ovat yhtä välttämättömiä valtion olemassaololle. Sillä mihin yhteiskunta joutuu, jos lakkaa tuotannollinen työ? Ja kuka voi sitä siveellistä kurjuutta kuvata, johon yhteiskunta syöksyy, ellei siinä harrasteta mitään henkistä elämää? Näitäkin elimistönsä osia on tunnustettava ja nostettava arvoonsa. Tämä ei tapahdu tehokkaasti muuten kuin omien parlamenttien avulla.

Kys. Jos käsitykseni ehdottamastanne järjestelmästä lie oikea, on siis tämän yhteiskuntaelimestön kolmijaon tarkoituksena – paremmin kuin mitä tähän saakka on voinut tapahtua – taata kansalaisten henkinen ja aineellinen vapaus ja yhdenvertaisuus?

Vast. Iskitte naulan päähän. Ihmisen onneen kuuluu ehdottomasti vapaus ja itsenäisyys. Hänen täytyy saada säilyttää yksilöllisyytensä. Hänen täytyy saada tehdä työtä vapaasti, luoda vapaasti ja tuntea seisovansa omilla jaloillaan. Kaikki pakkovalta on hänen hengelleen vierasta.

Kys. Te olette siis individualisti. Mutta mitä sosialistit tähän sanovat? Sosialistiseen suuntaan käynevät kuitenkin useimpien nykyaikaisten edistysmielisten näkökannat.

Vast. En ole individualisti enkä sosialisti yksipuolisesti. Terve ihminen on molempia. Mikäli sosialismi tahtoo toteuttaa ihanneyhteiskuntaa pakkovalalla, sikäli se erehtyy ja on onnistumaton. Jos esim. sosialismi sanoo: kaikki tuotantolähteet on yhteiskunnallistuttava, täytyy tällöisen ohjelman jäädä utopiaksi, niin kauan kuin inhimillinen alotekyky pysyy yksilöllisenä, sillä jos valtio omistaa kaikki eikä yksilö mitään, kasvaa ihmisistä virkamiehiä ja automaatteja, mutta ei alotekykyisiä yksilöitä. Jos kaikki voitto liikemaailmassa jää yhteisön hyväksi, ei yksilö halua ponnistaa yli voimainsa. Mutta mitä uutta ja suurta luulette voitavan luoda ja aikaansaada, jollei siinä työssä joku yksilö yritä otsansa hiessä? Henkisen luovan työn alalla saattaa ihmistä kannustaa paljas kunnianhimo, mutta tuskin liikealalla. Liikemies tahtoo näkyvämpää tulosta työstään; kunnia voi tuntua hänestä lapselliselta ja epäluotettavalta. Tietysti en nyt puhu niistä jaloista sieluista, joita kannustaa rakkaus ihmiskuntaan y.m. epäitsekkeitä vaikuttimet. Mutta missä niitä on? Niitä on ainakin harvassa, eikä yhteiskuntajärjestys ole niin paljon niitä varten kuin jokapäiväisiä ihmisiä varten. Sentähden olisi epäviisasta poistaa yhteiskunnasta kilpailun mahdollisuus taloudellisella alalla. Kilpailkoot ihmiset ja yrittäköt parastaan! Liittyköt taloudellisissa tarkoituksissa vapaasti yhteen ne, jotka niin haluavat! Yhteiskunnassa, jossa parlamentarinen kolmijako vallitsee, ei kilpailu koskaan voi viedä toisten yksilöiden sortamiseen. Sehän se vain onkin liikekilpailun musta puoli nykyisessä yhteiskunnassa.

Kun isännät kilpailevat, kärsivät työmiehet puutetta, mikä seikka jo sinään on tai pitäisi olla terveitä liikeperiaatteita vastaan. Uudessa yhteiskunnassa poistuu tämä vaara – ja silloin jää jällelle kilpailusta, yksilöllisestä yritteliäisyydestä vain sen valoisa puoli.

Kys. Paljon on totta siinä, mitä sanotte. Minuakin on aina vaivannut ajatus: pitääkö minun luopua vapaudestani ja tulla yhteiskunnan orjaksi, jotta kaikki tulisivat onnellisiksi? Ja olen monta kertaa kysynyt itseltäni, lienenkö niin auttamattomasti itsekäs, koska en saata iloita siitä „muiden onnesta”, joka ostetaan minun vapaudellani.

Vast. Ei se ole alhaista itsekkäisyyttä, vaan ihan luonnollinen inhimillinen tunne. Ihminen on luotu vapaaksi.

Vast. Valitettavasti vapautta käsitetään usein väärin. Luulen, että moni kuultuaan meidänkin keskustelumme pelkäisi meidän suosivan vallattomuutta, joka taas on aivan toista.

Vast. Ihmiset ovat kyllä ajattelemattomia. Mutta tässä tapauksessa tarvitaan kovin pientä järjen ponnistusta, jotta sentään kävisi selville, ettemme suosi vallattomuutta. Mitä nuo parlamentit ovat muuta kuin vallattomuuden ehkäisijöitä, samalla kun vapautta vaalivat!

Kys. Muuan kysymys pyörii mielessäni. Siitä ette vielä ole mitään puhunut. Minkälaiseksi ajattelette nimittäin, että hallituksen tulisi muodostua kolmijakoisessa yhteiskunnassa?

Vast. Hyvä, että otitte asian puheeksi. Koska yhteiskunta on elävä organismi, kysykäämme neuvoa ihmisruumiin organisatsioonilta. Onko ihmisessä mitään, mikä vastaisi hallitusta?

Kys. Olisikohan ihmisen tahto?

Vast. Mutta mikä on ihmisen tahto? Onko se jotain erillistä, itseolevaa? Eikö ihminen aina ajattele tai tunne sitä, mitä hän tahtoo? (En nytkään puhu yli-ihmisistä, en fakiireista enkä maagikoista, vaan tavallisista kuolevaisista.) Ja koska ihmisen tahto ilmenee joko haluna, hämäränä tuntemuksena, vaistona tai selväjärkisenä ajatuksena, niin voimme sanoa yhteiskunnastakin, että sen tahto tulee ilmi toisessa tai toisessa parlamentissa, mutta ei missään erillisessä orgaanissa. Tahtoon tuskin saatamme hallitusta verrata. Mutta eikö ole ihmisessä mitään yhdistävää lankaa, mitään yhteistä pohjaa hänen erilaisille sielullis-ruumiillisille toimintoilleen?

Kys. Onpa tietenkin hänen minä-tajuntansa.

Vast. No niin, eiköhän siinä ole hallituksen vastine? Minä-tajunta tekee ihmisestä yksilön, samalla tavalla hallitus ja hallitsija tekee yhteiskunnasta silminnähtävän yhtenäisyyden ja kokonaisuuden.

Kys. Minkälainen on tuo hallitus sitten oleva? Tasavaltainen vaiko monarkinen?

Vast. Tietysti on oleva korkein pää, joka on ykseyden varsinaisena vertauskuvana, mutta nimitetäänkö presidentiksi tai kuninkaaksi, on minusta yhdentekevää.

Kys. Kuinka niin? Juuri siitä asiastahan on käyty kiivasta väittelyä. Meillä Suomessa on nyt tasavalta, mutta olihan ovella kuningaskuntakin.

Vast. Vanhassa yhteiskuntajärjestyksessä oli kyllä vakava asia tuo kysymys hallitusmuodosta, mutta uudessa se ei ole.

Kys. Kuinka niin?

Vast. Ajatelkaa nyt. Kuka hallitsee? Hallitseeko ihmistä hänen minänsä? Ja mikä käytännöllisesti katsoen hänen minänsä on? Johan siitä puhuimme. Ihmisen minä ei ole hallitsija, vielä vähemmin yksinvaltiasta. Uudessa yhteiskunnassa ei ole hallitsijaa, vielä vähemmin yksinvaltiasta, sillä hallitusvalta on jaettu useammalle kädelle. Todellisuudessa parlamentit hallitsevat eli – jos niin tahdotte – kansa parlamenttiensa välityksellä. Uusi yhteiskunta on itse asiassa mahdollisimman kansanvaltainen eli demokraattinen, vaikka ilman entisen demokratian varjopuolia.

Kys. Mikä niin ollen hallitus on uudessa yhteiskunnassa?

Vast. Se on symboli ja yhdistävä rengas. Se on hyväksyjä, se on lakien allekirjoittaja ja vahvistaja, se on niiden korkein toimeenpanija. Se on – jos niin tahdotte – perustuslaillinen hallitus, mutta ei koskaan hallitus, joka voi tulla vaaralliseksi kansan vapaudelle. Sentähden on toisarvoinen asia, minkälainen se on muodollisesti: oli se tasavaltainen tai monarkinen. Ei kuitenkaan kuningas enemmän kuin presidenttikään „hallitse” missään vanhanaikaisessa merkityksessä.

Kys. Kumpi muoto teitä enemmän miellyttää?

Vast. Mitä minun mieliteostani? Meillä on nyt tasavalta: miksi emme sitä säilyttäisi? Oivallinen hallitusmuotohan se on. Ja jos kansan enemmistö sitä kannattaa, en käsitä, minkä tähden muuta ajateltaisiinkaan.

Kys. Entä valtioneuvosto? Säilyisikö sekin?

Vast. Tietysti. Valtioneuvosto on juuri yhdistävä rengas. Se on ulkopuolella kolmea parlamenttia, se pohtii kaikkia kysymyksiä. Sen jäseniksi on valittava todella puolueettomia, vapaamielisiä, kauko- ja laajanäköisiä miehiä. Kuvittelen, että se olisi vastuullinen kaikille parlamenteille eikä ainoastaan, niinkuin muut virkakunnat, poliittisille valtiopäiville.

Kys. Kuka valitsisi valtioneuvoston jäsenet?

Vast. Sen vallan antaisin niinkuin nytkin presidentille tai kuninkaalle.

Kys. Olisiko hallituksella oikeus tehdä esityksiä valtiopäiville?

Vast. Luonnollisesti ja niitä käsiteltäisiin kuin muitakin ehdotuksia. Tekeehän ihmisen minä-tajuntakin ajattelijana esityksiä itselleen, s.o. ruumiilleen, mutta ruumis se ratkaisee esityksen konkreettiset puolet. Niin valtioneuvostokin tai presidentti – kuningas – voi asettua yksilön kannalle ja tehdä esityksiä, jotka kuuluvat toisen tai toisen parlamentin alalle, mutta niin suurta kunnioitusta kuin suotaisiinkin semmoiselta taholta tulevalle esitykselle, tulisi se kuitenkin parlamentin vapaasti ratkaistavaksi. Tiedättekö, mitä muuten uskon kaukaisemmasta tulevaisuudesta? Uskon, että tulee aika, jolloin ei tarvita mitään näkyvää hallitusta.

Kys. Niinkö? Mutta missä sitten on yhteyden symboli?

Vast. Se on näkymättömissä, niinkuin se on ihmiselläkin. Eihän ihmisen minä-tajunta semmoisenaan ole fyysillisesti näkyvissä! Ei tarvitse kansankaan olla. Kansan minä elää kansan yksilöissä. Kuta sivistyneempi ja kehittyneempi kansa on, sitä ihanampi ja jumalallisempi on sen minä, ja sitä lähempänä jokainen yksityinen kansalainen tuntee olevansa tätä sisäistä kansallis-minää. Olkoon Jumala näkymätön kuninkaamme! Olkoon hän se, jonka inspirationsia otamme vastaan!

Kys. Todella. Eikö englantilainen kirjailija Wells joitakin vuosia sitten kirjoittanut kirjan nimeltä „Jumala näkymätön kuningas“?

Vast. Ja jos koskaan kansa kehittyy niin pitkälle, että se todella alkaa totella ja kuunnella käskijänsä ääntä, silloin tämä käskijä välttämättä on oleva näkymätön. Jumala on aina näkymätön – ja Jumala on lopullisesti ainoa käskijä. Kun yksilöllinen ihminen kasvaa henkiseksi olenoksi, joka ei enää ole pakoitettu tottelemaan ruumiillisen, aineellisen elämän lakeja, silloin hän noudattaa Jumalan tahtoa, kuuntelee Jumalan ääntä – eikä suinkaan omia päähänpistojään tai mielijohteitaan. Ihmisen personallinen minä ei kykene hallitsemaan, sen täytyy totella. Se tottelee joko aineellisen elämän lakeja taikka henkisen. Ja hyvä niin on. Sillä ruumis on viisaampi personallista ihmis-minää. Henki yksin – Jumala – on ruumista viisaampi . . . Senpä tähden onkin kaikissa kansoissa ollut ja tulee aina olemaan – niin kauan kuin eivät kaikki yksilöt ole kyllin kehittyneet – ihmisiä, yksilöitä, jotka muusta yhteiskunnasta erillisinä muodostavat aivankuin neljännen tekijän kolmijakoisessa yhteiskunnassa.

Kys. Entä nämä, keitä ne ovat?

Vast. Kuningas on tavallisesti lähtenyt virkamies- ja sotilassäädystä, presidentti usein kulttuuriluokasta; yhdessä hallituksen kanssa he symbolisoivat ihmisen personallista minää. Mutta niinkuin ihmisen todellinen minä on näkymätön, niin on, kuten sanottu, kansankin todellinen minä. Ja niinkuin ihmisen personallinen minä vasta viisaampien opettamana kehittyy kuuntelemaan ja tottelemaan sisäisen jumalansa ääntä, samoin kansankin personallinen minä – sen hallitus – ainoastaan siinä määrin kykenee tajuamaan ja tottelemaan kansan todellista henkistä, jumalallista minuutta, kuin se ottaa vastaan oppia ja ohjausta niiltä yksilöiltä, jotka ovat tietoisessa ja tajuisessa yhteydessä kansan sisäisen hengen kanssa.

Kys. Keitä nämä nyt sitten ovat?

Vast. Kansan todelliset tietäjät ja profeetat. Ajatelkaa vanhaa Indiaa. Kuninkaat aina tottelivat vaeltavien joogien neuvoja, tietäen, että viisaan neuvo oli onneksi kansalle ja kuninkaalle. Ajatelkaa juutalaisia profeettain aikana. Ketkä todella ohjasivat kansan kohtaloa? Viisaat, joiden suusta kuului

Herran ääni. Ajatelkaa vanhoja suomalaisia. Eivätkö tietäjät iänikuiset olleet kansan ainoat todelliset johtajat? Kansat menestyivät ja yksilöt olivat onnellisia, kun niitä pidettiin vallan varsinaisina, jumalallisina edustajina ja kun ei kenenkään päähän pälkähtänyt olla niiden ääntä kuuntelematta.

Kys. Miksi nimitätte heitä neljänneksi tekijäksi?

Vast. Ensinnäkin, koska he eivät kuulu mihinkään kolmesta luokasta; he eivät edes ole kulttuuriryöntekijöitä kuin poikkeustapauksissa. He ovat hiljaisia taistelijoita, he ovat maan suola, he ovat niitä vanhurskaita, joita ilman kansa ei elä. Kansa, jossa ei ole tietäjiä, käy kohti kuolemaansa. Mutta toiseksi luen heidät neljänneksi tekijäksi, koska he mielestäni vastaavat sitä ruumiillista toimintaa, joka meidän organismissamme on salaperäisin, tärkein, ehdottomin ja kuitenkin vapain.

Kys. Mikä se on?

Vast. Se on hengitys, jonka nimikin jo viittaa siihen, että kansoilla aina on ollut käsitys sen salaperäisestä yhteydestä ihmisen sisäisen, jumalallisen hengen kanssa. Me elämme niin kauan kuin hengitämme. Ja hengitys on samalla salaperäisen vapaa, sillä ihminen voi pidättäytyä hengittämästä ja sillä tavalla tappaa itsensä. (Sitä vastoin hän ei voi lakkauttaa verenkierron tai ruoansulatuselinten toiminnan paljaalla tahdonponnistuksella.) Yhtä tärkeä kuin hengitys on ruumiilliselle organismille, yhtä välttämätön on tietäjien ja profeettain pieni joukko kansakunnalle. He todella edustavat kansan jumalallista henkeä, sitä kuusta, jonka juurella on asunto ja jonka ääntä on kuuleminen.

PEKKA ERVAST

(Ruusu-Risti 1921 Tammikuu N:o 1, s. 30-40)